

Kukac, csiga, kör a

H. L. matematikus-villamosmérnök levelet írt a Magyar Tudomány szerkesztőségének az e-mail (villanyposta-, drótposta-, emil- stb.) címekben használt @ (at) ügyében. Mint írja: „Nagyon zavar ennek a jelnek »kukac«-ként történő olvasása. Bántja a jóérzésem, a vizualitásomat és biológiai ismereteimet is.”

Egy kicsit én is bűnös vagyok ebben a *kukac*-ban, s most megpróbálok óvatosan fogalmazni, hogy bűnömet ne tetézzem. Amikor több évvel ezelőtt a rádió- és tévéműsorokban feltűnt a számítógépes levelezésnek ez a jele, a műsorvezetők kinban voltak, hogyan is ejtsék ki. Ekkoriban jelent meg az éterben Csiszár Jenő Apukám világa című rádióműsora, amelynek fontos eleme volt az e-mail: apukam-kukac-apukam-hu, igaz, hogy Csiszár sajátos stílusában ez így hangzott: apukám-kukacom. (El is tévedt néhány levél, hiszen elég a címzésben egyetlen ékezet, egyetlen elütés, az e-mail visszajön.) Talán innen van levélírónk és mások rossz érzése. Az angol at magyarítását magam is többször üdvözöltem, mert spontánul terjedt, s úgy véltem (ma is úgy vélem), beilleszkedik a nemzetközi és a magyar honosítási gyakorlatba. Időközben pedig nagyon komoly rádió- és tévéműsorok is átvették és használják a *kukac* kifejezést (pl. a Határok nélkül).

Éppen ezért ma már aligha lenne érdemes visszakozni.

A legtöbb nyelvben metaforikusan nevezték el az @-et: a cseheknél és a szlovákoknál *savanyított hal*, a lengyeleknél, szerbeknél *majom*, *majomfarok*. Volt ajánlás a *csiga* szóra is, például az Internetto zsargon című kiadványban (Gyűjtötte: Nyíró András, IDG, 1997. 25–6.): jel az emilben. Kevésbé elegánsan: *kukac*, vagy közönségesen: hülye a, műegyetemista körökben: *kacsma*. Telefonban ne mondjuk *kukacnak*, *bejglinek*, mert viccnek gondolják, hanem angolosan *at-nek*, ahogy azt New York-ban ejtenék, és közben lelki szemekkel lássuk: *csiga@*. Macintosh környezetben lehet *alma* is.

A *csiga* — amelyet H. L. levélírónk is javasolt — tehát elindult, de túl lassan ért célba, megelőzte őt a *kukac*.

Levélírónk saját javaslata, a *kör a* (kiejtése, olvasata is: *kör a*) sem lenne rossz, de úgy vélem, hogy ezzel is túl későn lépünk a nagyközönség elé.

Kukac, *csiga*, *kör a*: a magam részéről mindhárom formát elfogadhatónak és jónak tartom. Talán még most is érdemes mindhármát terjeszteni, de a tömegkommunikációban a *kukac* már eléggé elterjedt; az lenne a furcsa, ha

valaki helyette *csigá*-t vagy *kör a*-t mondana. De szabad a pálya: próbálkozzunk még vele.

S hogy bánthatja-e a *kukac* az ízlésünket? Nos, első jelentése: 'az ormányosbogarak lárvája', 'rovaroknak főleg gyümölcsben élő lárvája', 'giliszta', átvitt (tréfás) jelentése: 'kisfiú himvesszője'. Nyilván ebből adódhat a jóérzés emlegetése. De gondoljunk csak erre a kifejezésre: *Gyáva kukac!* Ez inkább tréfás, mint sértő.

A tanulság az, amit nyelvészként sokszor elmondtunk, hogy egy új jelenség (eszköz, fogalom) felbukkanásakor kapuőr-funkciót kell ellátnunk, azonnal kell magyaritanunk. Ha nem sietünk, az idegen szó marad meg, ha magyarítunk, s azt átveszi a média, akkor pedig az első magyar kifejezés. Ebben az esetben is ez történt.

Az egyik szemem sír, a másik meg nevet! Ma már talán én is jobbnak tartanám a *csigá*-t (kár, hogy nem jutott hamarabb eszembe), annak viszont örülök, hogy magyarul mondjuk az @-et!

De rögtön hadd hívjam föl a figyelmet további, sürgős teendőkre! Mint ebben az írásban is látható, nem írtam magyarul az *e-mail*-t, vagyis az elektronikus levél nevét. Sokféle próbálkozás volt már rá: *villanyposta*, *drótposta*, *villámposta* (egy lap impresszumában rendszeresen), *e-levél*, *emíl*, sőt *imél* (az RTV Részletesben az egyik főműsornál a fiataloknak szóló — szabálytalan — felszólítás: iméljetekek!). Bizony, itt az idő, hogy magyarítsuk vagy ne magyarítsuk az *e-mail*-t. Én magam szinte valamennyit használtam, utoljára a *villámposta* elnevezés mellett állapodtam meg.

És még több tucatnyi számítástechnikai kifejezés vár magyarításra. Elkészült és megjelenésre vár a számítástechnikai kifejezések magyarítására javaslatot tevő lista; nyilván, ha megjelenik, már késő lesz, és újra meg újra ki kell bocsátani. Éppen ezért gyorsabb, mozgékonyabb fórumokat is igénybe kellene venni. Például magát a hálót, az internetet! Ez évtől már működik — egyelőre ideiglenesen, egy nyelvész baráti társaság önkéntes munkájaként — egy nyelv-művelő, honosítási honlap s rajta a magyarítás fóruma. Címe a következő: www.emvac.bme.hu/nyelv/index.html.

Erre az olvasói levélre a válaszom több hónapot vett igénybe a továbbítás, nyomda stb. miatt. A hálón mindez gyorsabban megy. Igaz, hogy a hagyományos írásművekre is ugyanolyan szükség van!

Balázs Géza
csillagjel@dunatv.hu